

NIEUWSBRIEF PADDESTOELLENWERK GROEP DRENTHE

NUMMER 1

JUNI 2000

Redactie: Eef Arnolds &
Bernhard de Vries

Adres redactie en secretariaat:
Bernhard de Vries
Roerdomplaan 222
7905 EL Hoogeveen

INHOUD

Een nieuwe herfst, een nieuw geluid	2
Wat doet de paddestoelenwerkgroep?	2
De Nieuwsbrief	3
Activiteiten van de PWD in 2000	3
Excursies van de PWD en de Nederlandse Mycologische Vereniging	4
Publieksexcursies	4
Werkgroepbijeenkomsten	5
Stand van zaken van de paddestoelenkartering in Drenthe	5
Naar een atlas van Drentse paddestoelen	8
Over slijmige spijkerzwammen gesproken	9
Het paddestoelenmeetnet	10
Paddestoelenbeheer: houtsnippers	11
Paddestoelen van de Kleine Startbaan bij Havelte	12
De excursies van 1999	14

EEN NIEUWE HERFST, EEN NIEUW GELUID

In de herfst van 1999 is de Stichting Paddestoelenwerkgroep Drenthe (PWD) opgericht. Deze organisatie stelt zich ten doel de kennis over paddestoelen in Drenthe bevorderen, het verzamelen van gegevens te coördineren en de toepassing van mycologische kennis in het beheer van het landelijke gebied te bevorderen. Wat dat betreft past de werkgroep in de reeks eerder opgerichte provinciale werkgroepen die aandacht besteden aan andere organismen, zoals de Werkgroep Avifauna Drenthe (WAD), Werkgroep Florakartering Drenthe (WFD) en de Vlinderwerkgroep Drenthe. De PWD heeft bij de provincie een aanvraag ingediend voor financiële ondersteuning van haar activiteiten.

Drenthe kent een lange traditie van professioneel paddestoelenonderzoek, verricht aan het Biologisch Station van de Landbouwuniversiteit te Wijster. Met de opheffing van het Biologisch Station op 1 januari 1999 is daaraan een einde gekomen. Daarnaast hebben in de loop van jaren vele amateur mycologen vondsten van paddestoelen in Drenthe geregistreerd. Al deze gegevens zijn opgenomen in het karteringsbestand van de Nederlandse Mycologische Vereniging, waarmee de PWD nauwe samenwerking onderhoudt. De activiteiten van de werkgroep berusten nu dus geheel op vrijwilligers, waaronder voormalige medewerkers aan het Biologisch Station.

WAT DOET DE PADDESTOELENWERKGROEP?

De doelstellingen van de PWD kunnen als volgt worden samengevat:

- Het organiseren en stimuleren van paddestoelenonderzoek in Drenthe, vooral door middel van veldinventarisaties en het houden van bijeenkomsten van werkgroepleden.
- Het verzamelen van alle paddestoelengegevens over Drenthe in een databestand in nauwe samenwerking met de Nederlandse Mycologische Vereniging.
- Het publiceren over paddestoelen in Drenthe in een nieuwsbrief en in bestaande tijdschriften. Mogelijk zullen de gegevens over een aantal jaren gebundeld worden in een provinciale paddestoelenatlas, vergelijkbaar met de reeds verschenen atlanten voor broedvogels en hogere planten.
- Het beschikbaar stellen van paddestoelengegevens aan terreinbeherende instanties en het verstrekken van beheersadviezen om mycologische waarden te behouden of te vergroten.
- In voorkomende gevallen het uitvoeren van (betaalde) opdrachten wat betreft veldonderzoek aan paddestoelen.
- Educatie op het gebied van paddestoelenkennis en -bescherming door onder andere het organiseren van voor het publiek toegankelijke excursies en lezingen, alsmede het verlenen van medewerking op het vlak van natuureducatie.
- Het verstrekken van informatie over paddestoelen aan geïnteresseerden en aan de provinciale media.

DE NIEUWSBRIEF

De Paddestoelenwerkgroep Drenthe zal één keer per jaar een nieuwsbrief verspreiden onder haar medewerkers, organisaties actief in natuurstudie, natuurbescherming en groenbeheer en andere belangstellenden. Men kan deze nieuwsbrief kosteloos ontvangen door zich schriftelijk op te geven bij het secretariaat (adres zie voorkant).

Vaste rubrieken in de nieuwsbrief zijn:

- Beknopte verslagen van excursies van de werkgroep.
- Een mycologisch portret van het geadopteerde terrein waaraan de werkgroep de voorgaande herfst speciale aandacht heeft geschonken.
- Een overzicht van de vorderingen van de paddestoelenkartering in Drenthe.
- In de rubriek 'Paddestoelenbeheer' wordt een bepaald facet van natuurbeheer of groenbeheer behandeld dat van belang is voor de paddestoelenflora.
- Het activiteitenprogramma voor het komende seizoen.

Daarnaast kunnen andere korte artikelen, die van belang zijn voor de paddestoelen in Drenthe, worden opgenomen. Een voorbeeld is de bijdrage van Rob Chrispijn over Spijkerzwammen in deze nieuwsbrief. Leden van de werkgroep verzorgen daarnaast jaarlijks een portret van een bepaalde paddestoel in het herfstnummer van Het Drentse Landschap, het tijdschrift van de gelijknamige stichting.

ACTIVITEITEN VAN DE PWD IN 2000

Als werkgroep willen we alle mycologische activiteiten in de provincie bevorderen.

Een belangrijke taak is het organiseren van **excursies**. Hieronder is het Excursieprogramma weergegeven.

Er worden twee typen excursies onderscheiden. De **werkgroepexcursies** en de excursies van de **Nederlandse Mycologische Vereniging** zijn bestemd voor werkgroepleden en anderen die over basale kennis van paddestoelen beschikken. Ze zijn gericht op het inventariseren van terreinen en minder op kennisoverdracht. Dit jaar wordt bijzondere aandacht geschonken aan het inventariseren van de Anserdennen, een terrein van Natuurmonumenten in Nationaal Park Dwingelderveld. Daar worden drie werkgroepexcursies gehouden.

De **publieksexcursies** zijn bedoeld voor alle belangstellenden en zijn vooral gericht op het geven van voorlichting over paddestoelen en kennisoverdracht aan geïnteresseerden. Ze worden veelal georganiseerd in samenwerking met terreinbeheerders of IVN afdelingen.

Daarnaast worden ook **werkgroepavonden** georganiseerd. Zij worden gehouden in de werkruimte van Eef Arnolds te Beilen, waar microscopen en uitgebreide literatuur aanwezig zijn. Deze avonden zijn vooral bedoeld voor uitwisseling van kennis tussen meer gevorderde mycologen en voor het op naam brengen van kritische vondsten. Ook beginners kunnen er terecht voor controle van determinaties of bevestiging van bijzondere vondsten.

Speciaal voor beginners die willen leren omgaan met de microscoop worden enkele **microscopie-dagen** gehouden op het bezoekerscentrum van het Dwingelderveld te Ruinen. De data zijn nog niet bekend. Informatie bij B. de Vries (0528-265234).

Een bijzonder aandachtspunt is dit jaar **het paddestoelenproject van de basisscholen** van Drenthe waar de werkgroep medewerking aan verleent. Komende herfst zullen daartoe speciale excursies voor de leerkrachten worden gehouden. Verder zal gewerkt worden aan de verwerking van de gegevens over de verspreiding van vier gemakkelijk herkenbare soorten, die de kinderen verzamelen. Inlichtingen over dit project bij de consultant NME, Geert de Vries, Molenstraat 128, 9402 JS Assen, tel. 0592-344794.

EXCURSIES VAN DE PWD EN DE NEDERLANDSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Voor alle excursies van de PWD verzamelen om tien uur op het aangegeven punt. Voor informatie kan men bellen met de contactpersoon van de betreffende excursie. In augustus en september is het in verband met de weersomstandigheden noodzakelijk om vooraf op te bellen. Bij ongunstige omstandigheden kan een excursie worden afgelast. Alle PWD-excursies zijn op maandag.

14 augustus. Omgeving Paterswolde, Friesche Veen, mogelijk per roeiboot. Verzamelen op het parkeerterrein bij de uitzichttoren, voorbij het familiehotel. Contactpersoon: R. Chrispijn (0521-381934).

21 augustus. Assen, Landgoed Overcingel en Asserbos. Verzamelen op de parkeerplaats bij het Wilhelmina ziekenhuis. Contactpersoon: E. Arnolds (0593-523645).

4 september. Ruinen, Anserdennen. Verzamelen bij het bezoekerscentrum van Natuurmonumenten bij de schaapskooi te Ruinen. Contactpersoon: W. Pannekoek (0522-472632).

11 september. Landgoed Hooghalen. Verzamelen bij restaurant Napoleon in centrum Hooghalen. Contactpersoon: B. de Vries (0528-265234).

25 september. Omgeving Emmercompasuum. Verzamelen op de parkeerplaats bij zwembad en visvijver. Contactpersoon: E. Arnolds (0593-523645).

19 augustus (zaterdag). Excursie van de Nederlandse Mycologische Vereniging naar het Spaarbankbos bij Hoogeveen. Verzamelen om 10.30 uur bij NS station Hoogeveen. Contactpersoon: B. de Vries (0528-265234).

2 oktober. Ruinen, Anserdennen. Verzamelen en contactpersoon als 4 september.

14 oktober (zaterdag). Excursie van de Nederlandse Mycologische Vereniging naar de Kleine Startbaan bij Havelte. Verzamelen om 10.30 uur bij NS station Meppel. Contactpersoon: R. Chrispijn (0521-381934).

16 oktober. Omgeving Zuidwolde. Verzamelen bij VVV-info op de kruising aan de Steenbergerweg in centrum Zuidwolde. Contactpersoon: R. Chrispijn (0521-381934).

23 oktober. Omgeving Ekehaar; verzamelen bij café-restaurant Popken op het kruispunt in Ekehaar. Contactpersoon: E. Arnolds (0593-523645).

30 oktober. Veenhuizen, Bankenbosch. Verzamelen bij de PK kerk aan de Hoofdweg te Veenhuizen. Contactpersoon: R. Chrispijn (0521-381934).

6 november. Ruinen, Anserdennen. Verzamelen en contactpersoon als 4 september.

13 november. Boswachterij bij Gasselte. Verzamelen op de parkeerplaats bij het Boomkronenpad tussen Grollo en Gasselte. Contactpersoon: B.de Vries (0528-265234).

2 december (zaterdag). Excursie van de Nederlandse Mycologische Vereniging naar het Asserbos. Verzamelen om 10.30 u. bij NS station Assen. Contactpersoon: B.de Vries, zie boven.

PUBLIEKSEXCURSIES

30 september (zaterdag). Excursie van de Natuurvriendenvereniging Zuidwolde e.o. naar het Huis te Echten. Verzamelen om 9.15 uur bij de parkeerplaats bij het Huis te Echten. Contactpersoon: B. de Vries (tel. zie boven).

14 oktober (zaterdag). Excursie i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten naar het Dwingelderveld. Verzamelen om 14 uur bij het bezoekerscentrum van Natuurmonumenten bij de schaapskooi te Ruinen.

28 oktober (zaterdag). Excursie van IVN Hoogeveen naar Spaarbankbos. Verzamelen om 9 uur bij 'De Kei' op de overgang Brinkstraat-Hoofdstraat. Contactpersoon: B. de Vries (tel. zie boven).

29 oktober (zondag). Excursie i.s.m. Stichting het Drentse Landschap naar het Uffelter Binnenveld bij Uffelte. Verzamelen om 10.30 uur bij het informatiepaneel aan de Marktegenotenweg, een zijstraat van de Uffelterkerkweg. Contactpersoon: E. Arnolds (0593-523645).

WERKGROEPBIJEENKOMSTEN

De avondbijeenkomsten van de PWD zijn vrij toegankelijk voor alle belangstellenden. De bijeenkomsten worden gehouden in de werkruimte van E. Arnolds, Holthe 21, Beilen (tel. 0593-523645) en zijn gepland op dinsdagavond 22 augustus, 26 september, 17 oktober en 7 november om 19.30 uur.

STAND VAN ZAKEN VAN DE PADDESTOELENKARTERING IN DRENTHE

Bernhard de Vries

Het is altijd al zo geweest dat mensen die het veld in gaan vaak voor de goede orde opschrijven wat ze zien. Zo dus ook vele mycologen in ons land, soms reeds voor de oprichting van de Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV) in 1908. De zo verkregen notities kwamen echter vaak in een vergeethoekje terecht, zoals te doen gebruikelijk bij mensen die veel interesses hebben. De lijsten bleven dus nutteloos 'ergens' liggen. Het archief van de Nederlandse Mycologische Vereniging bevat fraaie voorbeelden van aantekenboekjes uit het begin van de twintigste eeuw, soms voorzien van vele tekeningen.

Geleidelijk begonnen mycologen in te zien dat deze oude gegevens een waardevolle bron van informatie vormden. Daarom werden vele handgeschreven lijsten samengebracht en geordend. In 1979 nam Eef Arnolds van het toenmalige Biologisch Station te Wijster het initiatief om een landelijke kartering van paddestoelen op te zetten. Dit project had tot doel om alle bestaande en verder te verzamelen verspreidingsgegevens bij elkaar te brengen in een geautomatiseerd bestand. Het project werd een groot succes, waar een groot deel van de NMV-leden bij betrokken raakte. Op dit moment zijn landelijk meer dan een miljoen gegevens over bijna 4000 soorten in het bestand opgenomen.

De oudste gegevens uit Drenthe zijn gebaseerd op materiaal in het Nationaal Herbarium te Leiden en dateren van 1828 en 1830. Het zijn collecties van o.a. Zachtstekelige stuifzwam, Gestreept nestzwammetje en Oorlepelzwam. Later kwamen daar vondsten van zeldzamere soorten bij zoals van de Gelaagde poria, het Wit gaffelhaarbusje en de Getande boomkorst. Uit die periode stammen uiteraard ook meldingen van de toen zeer algemene Hanekam. In het begin van de twintigste eeuw zijn er dus al mensen in onze provincie geweest die nauwkeurig naar paddestoelen zochten. Waarschijnlijk zal na het doorspitten van oude vakliteratuur (o.a. Fungus) blijken dat er nog meer oude vondsten zijn, die nog niet in het bestand zijn opgenomen.

Vanaf de jaren zestig neemt het aantal geregistreerde waarnemingen sterk toe en de laatste decennia schommelt het aantal ingeleverde inventarisatielijsten landelijk tussen de 2600 en de 3100 per jaar met gemiddeld zo'n 70.000 waarnemingen. Eind 1998 waren er in het bestand van de Nederlandse Mycologische Vereniging 81.113 waarnemingen uit Drenthe, bijeengebracht door een groot aantal mycologen uit het hele land. Een klein deel daarvan woont in Drenthe. In het jaar 1999 zijn daar ongeveer tienduizend waarnemingen bij gekomen. Dit hoge aantal is onder andere te danken aan een werkweek van de Nederlandse Mycologische Vereniging in Aalden. Daarnaast wierpen de eerste excursies van de werkgroep

hun vruchten af. In andere provincies varieert het totale aantal waarnemingen tussen de 45- en 152 duizend. Vergeleken met andere provincies zit Drenthe dus bij de middenmoot.

In Nederland worden verspreidingspatronen vrijwel altijd weergegeven op de basis van uurhokken van 5x5 kilometer, bijvoorbeeld ook in de onlangs verschenen Verspreidingsatlas (Nederlandse Mycologische Vereniging, 2000). Uurhokken zijn erg grof om patronen weer te geven en totaal ongeschikt om paddestoelengegevens te gebruiken bij natuurbeheer. Daarom wordt door de werkgroep gestreefd naar een provinciedekkende inventarisatie op basis van kilometerhokken. Van bijzondere soorten worden de vindplaatsen zo nauwkeurig mogelijk aangegeven.

Binnen alle Drentse uurhokken (5x5km) is al eens wat genoteerd. Het aantal soorten varieert van 13 voor een grenshok bij Emmer-Compasuum tot 713 voor een uurhok met een deel van Boswachterij Dwingeloo. Op het niveau van kilometerhokken is van de meeste hokken nog weinig of niets bekend. Als we alle gebieden van de provincie een mycologische karakteristiek willen geven, dan moeten we nog heel wat lege plekken op de kaart invullen. Dit geldt vooral voor de overwegend agrarische gebieden, zoals blijkt uit de bijgevoegde kaart waarop het aantal thans bekende soorten per kilometerhok is weergegeven. Maar ook in de grote boswachterijen zijn nog de nodige kilometerhokken onvoldoende of niet bezocht. Veenkoloniale landbouwgebieden hebben hun karakteristieke soorten in rommelbosjes en slootkanten. Inventarisatie van het vrijwel “lege” Oost-Drenthe zal dus nog de nodige inspanning kosten. Elders zijn nog heel wat bosjes en overhoekjes zelden of niet bezocht.

Slijmige
spijkerzwam

Aantal soorten paddestoelen per kilometerhok in Drenthe, situatie 1999.

O	1-9 soorten
5	10-49 soorten
σ	50-99 soorten
v	100 of meer soorten

NAAR EEN ATLAS VAN DRENTSE PADDESTOELEN

Eef Arnolds

Een van de voornaamste doelstellingen van de PWD is het samenstellen en publiceren van een atlas met verspreidingskaarten en informatie over de standplaatsen en ecologie van alle in Drenthe voorkomende paddestoelsoorten. Dat is om diverse redenen een project van lange adem.

Op de eerste plaats is onze kennis over de verspreiding van paddestoelen in Drenthe nog zeer onvolledig. Slechts uit 1263 kilometerhokken is thans één of meer soorten bekend, dat wil zeggen uit 45% van alle 2822 kilometerhokken in de provincie. De huidige verdeling van de soortenrijkdom is weergegeven op bijgaand kaartje. Slechts in 134 kilometerhokken zijn meer dan honderd soorten geregistreerd, terwijl in de meeste hokken dit aantal zeker verwacht mag worden. Alleen in grootschalige landbouwgebieden zullen in realiteit minder dan honderd soorten per km² groeien. De hoogste aantallen soorten komen voor in de grotere bosgebieden. Dit is een afspiegeling van de werkelijkheid aangezien veel paddestoelen alleen of voornamelijk in bossen groeien.

Het aantal soorten paddestoelen is zeer groot. Van de 3700 inlandse soorten zullen er zeker meer dan 2000 in Drenthe kunnen worden aangetroffen. Een volledige Flora van Nederlandse paddestoelen bestaat niet. Voor de determinatie moeten soms verschillende boeken worden geraadpleegd, veelal in vreemde talen gepubliceerd. Sommige soorten kunnen alleen op grond van microscopische kenmerken of door specialisten worden gedetermineerd. Bovendien zijn nogal wat paddestoelen uitermate variabel. Dit maakt de mycologie tot een avontuurlijke, maar niet eenvoudige hobby. Het aantal ervaren paddestoelenkenners is relatief gering en dat belemmert een snelle inventarisatie. Gelukkig zijn er ook de nodige soorten die gemakkelijk in het veld herkenbaar zijn. Daardoor kunnen allerlei natuurvrienden een bijdrage aan de kartering van Drenthe leveren (zie ook het kader over het Paddestoelenmeetnet).

Tenslotte werken ook de paddestoelen zelf door hun eigenschappen niet mee aan een vlotte algehele kartering. De meeste soorten vertonen zich slechts kortstondig en gedurende een bepaalde periode in het jaar. De nazomer en herfst vormen het drukste veldseizoen voor mycologen, maar er zijn ook specifieke voorjaarspaddestoelen. Veel paddestoelen laten bij ongunstig weer een bepaald jaar helemaal verstek gaan. Daarnaast zijn veel soorten klein of ze leven op verborgen plekjes, bijvoorbeeld op de onderkant van takken. Elke excursie levert dan ook verrassingen op in de vorm van onverwachte en zeldzame vondsten, soms van soorten die niet eerder in Nederland waren vastgesteld.

Dit alles heeft tot gevolg dat het karteren van paddestoelen in Drenthe nog de nodige jaren zal duren, voordat een representatief beeld van hun verspreidingspatronen zal zijn verkregen. Zelfs dan zal onze kennis verre van volledig zijn, want een werkelijk complete inventarisatie van deze wonderlijke organismen is zelfs in een klein gebied in praktijk onmogelijk.

Over Slijmige spijkerzwammen gesproken

Rob Chrispijn

Ik deed net een paar weken serieus aan paddestoelen toen ik een publicatie in handen kreeg van de KNNV, getiteld 'Veranderingen in de Paddestoelenflora'. Daarvoor had ik mijn weinige mycologische kennis gehaald uit het plaatjesboek van Phillips: Paddestoelen en Schimmels in Noordwest-Europa. Een lijvig boek waar ik mee door bos en veld sjouwde, maar dat de frequentie waarmee een paddestoel in ons land voorkomt, afdeed in één zinnetje. Na inkijken van het KNNV boekje bleek al gauw dat de veranderingen vooral verslechtingen behelsden. De meest prachtige paddestoelen bleken op uitsterven na dood. Het leek alsof ik vijftientig jaar te laat met paddestoelen was begonnen.

Gelukkig was die zelfde herfst zeer gunstig voor paddestoelen. Overal schoten ze eind augustus uit de grond. Zelfs bij de bakker in Vledder vormde dit een onderwerp van gesprek, wel een teken dat er iets bijzonders aan de hand was. In die tijd fietste ik door Berkenheuvel bij Diever, en passeerde daarbij een schelpenpad temidden van verspreid staande sparren, met wat eiken- en berkenopslag. De berm van dit fietspad stond vol paddestoelen. Van de meeste had ik geen idee hoe ze heetten, wel herkende ik inmiddels Parelamaniet en Valse hanekam. Ook zag ik een paddestoel met een zeer kleverige, grauwbroune hoed en sterk aflopende lamellen die volgens de Phillips in mijn fietstas een Slijmige spijkerzwam moest zijn. Nou had ik net gelezen dat deze soort bezig is uit Nederland te verdwijnen, dus ik was zeer verrast om een week later een aantal jonge exemplaren te vinden - de lamellen waren nog gedeeltelijk met velum bedekt. Omdat het blijkbaar om een bijzondere vondst ging, heb ik er een dia van gemaakt. Die dia bleek later goed van pas te komen. Want nadat ik aan het eind van het seizoen een stapeltje karteringsformulieren had ingeleverd waar onder meer deze vondst op voorkwam, kreeg ik prompt een briefje terug met de vraag of ik mij niet vergist had. Jonge Slijmige spijkerzwammen kunnen namelijk erg lijken op jonge Bruine ringboleten. Nou had ik die langs dat zelfde fietspad ook zien staan, dus ik begon meteen ernstig te twijfelen. Maar gelukkig, op de dia die ik als bewijs kon sturen, waren duidelijk lamellen te zien en ook nog iets van een gele kleur aan de steelvoet. Dat laatste is ook een goed veldkenmerk.

De Slijmige spijkerzwam is een mycorrhizapartner van Fijnspar (soms ook Grove den) in naaldbossen op strooiselarme, voedselarme, zwak zure zandgrond. Het is een vrij forse paddestoel met sterk aflopende lamellen en een zeer slijmige, grijsbruine hoed. De enorme achteruitgang is veroorzaakt door zijn gevoeligheid voor verzuring en veresting. Een schelpenpad vormt met zijn langzaam uitspoelende kalk een goede buffer tegen de verzurende effecten van regen en andere soorten neerslag. De Slijmige spijkerzwam groeit een halve tot één meter van het schelpenpad, waarschijnlijk is daar de zuurgraad voor hen optimaal. Ook lijken ze een voorkeur te hebben voor plekken waar de berm iets verhoogd is. Op deze heuveltjes is de strooisellaag veel dunner dan op andere plekken langs dit fietspad.

In latere jaren heb ik in de driehoek Vledder-Diever-Zorgvlied op nog enkele plaatsen Slijmige spijkerzwammen gevonden. Omdat dit een integrale aandachtsoort is in het vorig jaar opgezette paddestoelenmeetnet (zie kader), vroeg Mirjam Veerkamp of ik op twee van die plekken een proefvlak wilde uitzetten. De keren dat ik in het najaar langs het fietspad in Berkenheuvel naar paddestoelen keek, had ik er nooit meer Slijmige spijkerzwammen zien staan. Mijn verwachtingen waren dus niet hoog gespannen. Ik was dan ook niet teleurgesteld toen ik eind augustus bij mijn eerste bezoek aan die plek geen spijkerzwammen vond. Des te groter was de verrassing toen ik hier in oktober op vier verschillende plekken in totaal zeventien exemplaren aantrof van de Slijmige spijkerzwam. Dertien jaar na mijn eerste waarneming. Over plaatstrouw gesproken! En het onderstreept nog weer eens het belang van schelpenpaden voor de Drentse mycoflora. Maar dat is een ander verhaal.

HET PADDESTOELENMEETNET

Eef Arnolds

Het paddestoelenmeetnet is een nieuw landelijk project van de Nederlandse Mycologische Vereniging, georganiseerd in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek en het IKC-Natuurbeheer. De doelstelling is om op vaste meetpunten gedurende een reeks van jaren paddestoelen te tellen om zo een representatief beeld te krijgen van het wel en wee van de paddestoelenflora in ons land. Paddestoelen zijn uitstekende milieu-indicatoren, die onder andere gevoelig zijn voor verzuring en vermesting. Vooralsnog is het meetnet beperkt tot bossen en lanen op zandige bodems. Het grootste deel van Drenthe komt dus voor de selectie van meetpunten in aanmerking.

Het is onmogelijk om een meetnet te verwezenlijken voor alle 3700 inlandse soorten. Daarom zijn er voor dit doel 110 opvallende en goed herkenbare soorten uitgekozen, die representatief zijn voor bossen op zandgronden. Tot de telsoorten behoren bijvoorbeeld Vliegenschwam, Eekhoornstjesbrood, Hanekam en Grote stinkzwam. Deze aanpak vereist geen uitgebreide mycologische kennis. In principe kan daarom iedere natuurliefhebber en terreinbeheerder aan het paddestoelenmeetnet meewerken. Het is een mooie manier om met paddestoelen te beginnen en tegelijk een nuttige bijdrage te leveren aan natuurbehoud en milieubeheer. De herkenning in het veld wordt vergemakkelijkt doordat aan de deelnemers een gidsje wordt uitgereikt waarin kleurenfoto's van alle soorten zijn opgenomen.

De meetpunten bestaan uit proefvlakken en proefstroken van 500 of 1000 m², gelegen in bossen of met bomen beplante bermen. Het is de bedoeling dat in dergelijke proefvlakken één of meer telsoorten drie tot vijf maal per jaar worden geteld in nazomer en herfst. Veel tijd hoeft dit dus niet te kosten.

In Drenthe zijn tot nu toe ongeveer twintig meetpunten uitgezet. Dat mogen er veel meer worden! Wij willen daarom vrijwilligers oproepen om zich voor deelname aan het meetnet op te geven bij de landelijke veldcoördinator van het meetnet (adres zie onder). Zij kunnen daar nadere informatie krijgen over het meetnet en een handleiding, formulieren en gids met kleurenfoto's aanvragen. De Paddestoelenwerkgroep Drenthe ondersteunt het meetnet door hulp bij de selectie van meetpunten en het inwerken van de medewerkers in de methodiek en de herkenning van soorten. Uiteraard is deelname aan de PWD excursies een uitgelezen manier om snel de meetsoorten te leren kennen.

Het adres van de landelijke veldcoördinator van het paddestoelenmeetnet:

*Mirjam Veerkamp
Pelikaanweg 54
3985 RZ Werkhoven
Tel. 0343 551905*

PADDESTOELENBEHEER: HOUTSNIPPERS

Eef Arnolds

Snoeihout werd vroeger meestal verbrand. In bossen wordt het tegenwoordig gewoonlijk achtergelaten, alwaar het langzaam vergaat. In parken, plantsoenen, berm en bomen-singels worden takken en twijgen meestal machinaal versnipperd. Deze houtsnippers worden vaak ter plekke verspreid of in kleine hopen achtergelaten. Ze worden soms afgevoerd naar tuinen en plantsoenen. Aangebracht in een aaneengesloten laag onderdrukken ze daar enige tijd de ondergroei van kruidachtige planten, hetgeen soms als een voordeel wordt beschouwd.

Houtsnippers kunnen positieve en negatieve effecten op de paddestoelenflora hebben, afhankelijk van het milieu waar zij worden aangebracht. De menging van stukjes hout met grond leidt tot een snelle kolonisatie van de snippers door paddestoelen. Sommige soorten kunnen al enige maanden na het aanbrengen van de snippers massaal optreden, in het bijzonder het Hazepootje (een soort Inktzwam), het Donsvoetje en verschillende Franjehoeden. Er zijn van deze soorten meer dan duizend vruchtlichamen op honderd m² snipperbed aangetroffen. Deze paddestoelen komen ook veel voor op stukjes hout in meer natuurlijke omstandigheden, maar niet in zulke grote aantallen. Soms treden bijzondere soorten op. Zo zijn de opvallende Oranjerode stropharia, de forse Blauwplaatstropharia en het hallucinogene Blauwwordend kaalkopje in ons land vrijwel tot snipperbedden beperkt. Dit geldt ook voor de zeldzame Spikkelsteelveldridderzwam en de Compostcollybia, die in Drenthe nog niet zijn aangetroffen. De curieuze Inktviszwam heeft daarentegen een concentratie vindplaatsen in Midden-Drenthe, waar ze meestal op houtsnippers in berm groeit. Het verschijnen van grote aantallen paddestoelen verhoogt de belevingswaarde van groene landschapselementen, vooral in de bebouwde omgeving die overigens vaak arm is aan paddestoelen.

Een bijzonder biotoop voor paddestoelen vormen grote houtsnipperhopen van vele kubieke meters, al dan niet gemengd met mest. Deze worden soms door plantsoenendiensten aangelegd om te laten composteren. In zulke hopen ontstaat broei en als gevolg van de hoge temperaturen verschijnen vaak spectaculaire en zeldzame paddestoelen die hun hoofdverspreiding in zuidelijker streken hebben, bijvoorbeeld de Krijtwitte plooi parasol, de Compostchampignonparasol en de Tropische beurszwam. Wij kennen zulke snipperhopen nog niet uit Drenthe en de werkgroep houdt zich aanbevolen voor meldingen van dit type biotoop.

Het deponeren van houtsnippers kan ook nadelige effecten hebben op de paddestoelenflora, en wel in alle voedselarme milieutypen, zoals bossen op arme zandgrond en schrale, met bomen beplante wegbermen. Schrale berm zijn te herkennen aan hun laag blijvende, ijle vegetatie, vaak met pollen heide en rijk aan mossen. Deze biotopen bezitten van nature een rijke paddestoelenflora met veel spectaculaire soorten, zoals Eekhoortjesbrood, Hanekam en Vliegenschwam. De kenmerkende soorten zijn gebonden aan een voedselarme en relatief humusarme bodem. Houtsnippers hebben tijdens de vertering een bemestend effect en verhogen het humusgehalte van de grond. Daardoor hebben zij een desastreus effect op de paddestoelen van arme bodemtypen. Dit heeft zich onder andere voorgedaan in de met oude eiken beplante wegbermen langs het Oranjekanaal bij Zwiggelte, waar tal van landelijk bedreigde paddestoelen voorkomen of voorkwamen. Ze zijn hier niet alleen achteruitgegaan door het deponeren van houtsnippers, maar ook door het beëindigen van het maaien. Op de invloed van maaibeheer op paddestoelen zullen we in een volgende nieuwsbrief nader ingaan.

Samenvatting van aanbevelingen:

- Houtsnippers niet deponeren in voedselarme, schrale milieus, in het bijzonder in schrale wegbermen. Ook niet op plaatsen die al rijk zijn aan paddestoelen.
- Toepassing in voedselrijke omstandigheden kan leiden tot een rijke paddestoelenflora en een verhoogde belevingswaarde van groene landschapselementen.

- Grote snipperhopen vormen een bijzonder biotoop voor zeldzame soorten. De werkgroep houdt zich aanbevolen voor vindplaatsen van dergelijke hopen.

PADDESTOELLEN VAN DE KLEINE STARTBAAN BIJ HAVELTE

Eef Arnolds

De Kleine Startbaan is het eerste natuurgebied dat door de PWD is geadopteerd voor een mycologische inventarisatie. Het terrein is bezocht op 11 oktober en op 8 november. Een gepland bezoek op 13 september werd afgelast in verband met extreme droogte. In plaats daarvan werd het Uffelter Binnenveld mycologisch verkend (zie excursieverslagen).

De Kleine Startbaan ligt ten westen van het Westerzand, noordelijk van Havelte. Het is eigendom van het Ministerie van Defensie en maakt deel uit van het oefenterrein Havelte-Oost. Het terrein van circa drie hectare is in de Tweede Wereldoorlog aangelegd als vliegveld, maar nooit als zodanig gebruikt. Bij de aanleg is kalkhoudende keileem aan de oppervlakte gekomen. Er zijn ook hoger gelegen, zandige delen. De Kleine Startbaan is tegenwoordig overwegend begroeid met vochtig tot droog heischraal grasland. In een deel van het terrein staan verspreide bomen, vooral berken. De Kleine Startbaan is bekend vanwege het voorkomen van veel bedreigde hogere planten, bijvoorbeeld Gelobde maanvaren en Rozenkransje. Ondanks de botanische vermaardheid van het terrein was er nog nooit naar paddestoelen gekeken. Het was kort voor ons eerste bezoek gemaaid, waarna het maaisel op een naburig voedselrijk grasland was gedeponeerde. In de omgeving van de Kleine Startbaan bevinden zich gevarieerde droge, vochtige en natte heidevelden, die door ons steekproefsgewijze zijn geïnventariseerd. Aan de oostzijde ervan liggen de voormalige zandverstuivingen van het Westerzand, thans begroeid met volwassen, plaatselijk weinig vergraste Grove-dennenbossen. Deze bossen werden alleen in november bezocht.

De heischrale graslanden waren in oktober zeer rijk aan Satijnzwammen, zowel wat betreft aantal soorten als aantal vruchtlichamen. In totaal werden 18 soorten waargenomen. De meeste Satijnzwammen zijn kenmerkend voor oude, schrale graslanden, in ons land een zeldzaam en bedreigd biotoop. De meest bijzondere vondsten op de Kleine Startbaan zijn de Zwartblauwe satijnzwam, volgens de recent verschenen Verspreidingsatlas alleen van Winterswijk bekend, en de zeer zeldzame Grijsblauwe satijnzwam, die in Drenthe verder alleen bij het Sekmeer bij Gieten gevonden is. Langs het schelpenfietspad ten westen van de Kleine Startbaan werd de Olijfgroene zwartsneesatijnzwam ontdekt, tot nu toe in ons land slechts van Vogelenzang en Texel bekend. Andere satijnzwammen van de Rode Lijst op de Kleine Startbaan zijn Gele satijnzwam (gevoelig), Tepelsatijnzwam (kwetsbaar), Sneeuwvloksatijnzwam (kwetsbaar), Zwartsneesatijnzwam (kwetsbaar), Zilversteelsatijnzwam (kwetsbaar), Bruine zwartsneesatijnzwam (kwetsbaar), Blauwplaatstaalsteeltje (bedreigd) en Rozevoetsatijnzwam (ernstig bedreigd). In november waren de Satijnzwammen vrijwel verdwenen, maar nu groeiden er vijf soorten Wasplaten, eveneens kenmerkend voor schrale graslanden: Gewoon vuurzwammetje, Zwartwordende wasplaat, Gewoon sneeuwzwammetje (kwetsbaar), Geurende wasplaat (bedreigd) en Slijmwasplaat (ernstig bedreigd). In de berm van de zandweg werd de Bittere trechterzwam gevonden, een ernstig bedreigde soort die niet eerder in Drenthe was gesignaleerd. Ze groeide samen met de bedreigde Heideknotszwam.

Met deze indrukwekkende lijst van bedreigde soorten is de Kleine Startbaan in één klap het mycologisch belangrijkste grasland in Drenthe geworden, boven andere vermaarde terreinen als de Grote startbaan bij Havelte en de Reitma bij Elp! Voor Satijnzwammen behoort het gebied tot de Nederlandse top. Het huidige beheer lijkt optimaal te zijn om zowel de bijzondere plantengroei als de waardevolle mycoflora te handhaven.

Onder de verspreide berken in het grasland groeiden indrukwekkende hoeveelheden mycorrhizapaddestoelen. De duizenden exemplaren van de Baardige melkzwam, een

kalkminnende en in Drenthe schaarse soort, boden een spectaculaire aanblik. Andere interessante boombegeleiders zijn hier de Peperboleet, Grote molenaar, Witschubbig gordijnzwam, Populiermelkzwam (bij Kruipwilg), Smakelijke melkzwam (kwetsbaar, bij den), Bonte berkerussula (kwetsbaar), Bruine ringboleet (kwetsbaar, bij den) en de zeldzame Verborgene gordijnzwam (gevoelig). Het handhaven van verspreide bomen bij de recente beheersingrepen in het terrein is voor de mycoflora van grote betekenis gebleken.

De dennenbossen van het Westerzand bleken eveneens mycologisch waardevol, vooral aan de randen van de zandplek op de grens van bos en heide. Hier zijn allerlei mycorrhiza-paddestoelen gevonden die karakteristiek zijn voor schrale naaldbossen, een milieu dat als gevolg van luchtverontreiniging zeldzaam geworden is. Veel kenmerkende soorten staan op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare paddestoelen. Hiervan zijn gevonden: Zandpadgordijnzwam (gevoelig), Duivelsbroodrussula (kwetsbaar), Bruine ringboleet (kwetsbaar), Pagemantel (bedreigd), Witbruine ridderzwam (bedreigd), Gele ridderzwam (bedreigd), Glanzende ridderzwam (bedreigd) en Okergele vezeltruffel (bedreigd). Met deze oogst behoren de bossen van het Westerzand tot de mycologisch belangrijke naaldbossen van Drenthe. Voor het behoud van deze waarden is de invloed van instuivend zand essentieel.

Bijzondere vondsten (beide excursies gecombineerd):

Aangegeven zijn de categorieën op de Rode Lijst (1996):

GE: gevoelig KW: kwetsbaar BE: bedreigd EB: ernstig bedreigd

Witwollige dennezwam	BE	<i>Skeletocutis amorpha</i>
Okerkleurige vezeltruffel	BE	<i>Rhizopogon luteolus</i>
Zilversteelsatijnzwam	KW	<i>Entoloma turbidum</i>
Rozevoetsatijnzwam	EB	<i>Entoloma turci</i>
Blauwplaatstaalsteeltje	BE	<i>Entoloma chalybaeum</i>
Bruine zwartsneesatijnzwam	KW	<i>Entoloma caesiocinctum</i>
Grijsblauwe satijnzwam	KW	<i>Entoloma griseocyaneum*</i>
Zwartsneesatijnzwam	KW	<i>Entoloma serrulatum</i>
Veenvlamhoed	KW	<i>Gymnopilus fulgens</i>
Sterspoorsatijnzwam	KW	<i>Entoloma conferendum</i>
Tepelsatijnzwam	KW	<i>Entoloma papillatum</i>
Sneeuwvloksatijnzwam	KW	<i>Entoloma sericellum</i>
Duivelsbroodrussula	KW	<i>Russula drimeia</i>
Bruine ringboleet	KW	<i>Suillus luteus</i>
Berkeridderzwam	KW	<i>Tricholoma fulvum</i>
Slijmwasplaat	EB	<i>Hygrocybe laeta</i>
Heideknotszwam	BE	<i>Clavaria argillacea</i>
Pagemantel	BE	<i>Cortinarius semisanguineus</i>
Vleeskleurige korrelhoed	BE	<i>Cystoderma carcharias</i>
Slanke aardtong	BE	<i>Geoglossum umbratile ss.str.</i>
Geurende wasplaat	BE	<i>Hygrocybe russocoriacea</i>
Bittere trechterzwam	BE	<i>Pseudoomphalina pachyphylla</i>
Heidezwavelkop	BE	<i>Psilocybe ericaea</i>
Witbruine ridderzwam	BE	<i>Tricholoma albobrunneum</i>
Gele ridderzwam	BE	<i>Tricholoma equestre</i>
Glanzende ridderzwam	BE	<i>Tricholoma portentosum</i>
Narcisamaniet	KW	<i>Amanita gemmata</i>
Dwergvaalhoed	KW	<i>Hebeloma birrus</i>
Gewoon sneeuwzwammetje	KW	<i>Hygrocybe virginea</i>
Smakelijke melkzwam	KW	<i>Lactarius deliciosus ss.str.</i>
Baardige melkzwam	KW	<i>Lactarius torminosus ss.str.</i>
Adonismycena	KW	<i>Mycena adonis</i>
Krijtachtige kaaszwam	KW	<i>Oligoporus leucomallelus</i>
Grote moeraszwavelkop	KW	<i>Pholiota myosotis</i>
	*	<i>Psilocybe strictipes</i>
Veenmycena	KW	<i>Mycena megaspora</i>

DE EXCURSIES VAN DE PWD IN 1999

Bernhard de Vries

30 augustus. Omgeving Vries

Het was natuurlijk wel even afwachten of er op zomaar een maandagmorgen wel mensen zouden komen opdagen; als eerst aanwezige bekruipt je dan de twijfel. Het viel 100% mee; we waren met zijn zevenen toen we van de brink in Vries vertrokken naar de bosjes rond het Holtveen, westelijk van Vries. Op deze zomerse dag waren de verwachtingen niet al te hoog gespannen; toch leverde de wegberm met Beuken al de nodige soorten op, o.a. de Beukenfranjehoed en de Gestreepte satijnzwam. In het bos volgde de gebruikelijke lijst van algemene soorten, maar ook het Vlokkig veenmosklokje in een veentje en de niet algemene Kleine kale inktzwam. Een bijzonder korstje was het Langharig broekboskorstje.

Tijdens de lunch zorgde het zonnetje voor de nodige warmte bij het middagdutje, hoewel ... sommige mensen vinden zelfs dan wat.

's Middags voerde onze weg naar het Boerveen en Achterste veen. Dat 'achterste' sloeg misschien op het feit dat het terrein achter een pad lag waarvoor we toestemming nodig hadden van de eigenaar, en volgens de burens niet een 'makkelijke'. Rob Chrispijn offerde zich op voor de onderhandelingen en ziet: het gelukte. Waarom beide namen van de terreingedeelten eindigen op 'veen' werd ons ook spoedig duidelijk. Het zijn heuse waterplassen met uitgestrekte drassige oevers en gagelstruwelen. Daar werden karakteristieke kleinigheden als de Zeggemycena en het Gagelfranjekelkje genoteerd. Rond het moeras groeit vochtig berkenbroek, op de drogere delen met wat eik erbij. De meest bijzondere vondst was hier de fraaie Blauwe satijnzwam, een kenmerkende soort voor natte bossen en in ons land tegenwoordig zeer zeldzaam en sterk bedreigd. Een ander hoogtepunt was de Gewolkte russula, een kleine Russula met violetbruine hoed die sterk achteruit gegaan is. Het totaal bedroeg 137 soorten waaronder tien soorten uit de Rode Lijst (zie legenda bij vorige artikel).

Bijzondere vondsten:

Blauwe satijnzwam	EB	Entoloma nitidum
Witgeringd mosklokje	BE	Galerina jaapii
Wilgezompzwam	KW	Alnicola salicis
Kleine kale inktzwam	*	Coprinus acuminatus
Kostgangerboleet	KW	Boletus parasiticus
Gestreepte satijnzwam	KW	Entoloma subradiatum
Wit viltkogeltje	KW	Leucoscypha leucotricha
Zeggemycena	KW	Mycena saccharifera
Beukefranjehoed	KW	Psathyrella fusca
Gagelfranjekelkje	*	Lachnum sulphurellum
Varenwasje	*	Phlebiella filicina
Viltige maggizwam	KW	Lactarius helvus
Veenmycena	KW	Mycena megaspora

13 september. Uffelter Binnenveld (Drents Landschap)

Het weer in Drenthe zag er voor mycologen nogal hopeloos uit: zomerse warmte en al weken zeer droog. Wie nadenkt gaat dan niet. Wij (Eef Arnolds, Rob Chrispijn en Bernhard de Vries) gingen min of meer uit plichtsbesef toch maar. Eigenlijk stond de Kleine Startbaan bij Havelte op het programma, maar dit open terrein zou nu vrijwel paddestoelenloos zijn. Om wat moest te verzamelen doken we om te beginnen het café in. Achter de appelgebak gezeten werd de kaart bestudeerd op zoek naar, mogelijk toch nog, vochtige plekken. Het Meeuwenveen in het Uffelter Binnenveld leek wel wat.

Het werd een mooie wandeling door een bos, langs bosranden, vochtige heide, een ven en over een boerenpad. In het bos troffen we kraters aan waar ooit bunkers zijn opgeblazen; de randen begroeid met Wilg, de het natte kuilen met veel dood hout. Eef, die op

de vrij zeldzame Roodgele aderzwam geabonneerd is, vond deze tot mijn verbazing en afgunst ook nu weer. Daar ik de korstvormige houtverteeders meestal voor mijn rekening neem, was daar al spoedig het punt 'doos vol' bereikt. De rest van de dag vul ik dan met zoeken naar soorten die voor de anderen interessant zijn. Dat bleek nog mee te vallen (elf soorten *Russula*), hoewel het boerenpad op de terugweg toch wel erg tegenviel. Het totaal van die dag kwam ondanks alles op 82 soorten, waaronder een bedreigde en een gevoelige soort.

Bijzondere vondsten:

Groenige wasporia	BE	<i>Ceriporia viridans</i>
Roodgele aderzwam	GE	<i>Phlebia subochracea</i>

27 september. Exloërkijl

Daar de veenontginningen in Oost-Drenthe nog maar weinig onderzocht zijn (zie kaartje), stond voor deze dag de omgeving van Odoorn op het lijstje. Het weer was wat herfstiger geweest en het aantal deelnemers viel met vijf niet tegen. Eerst kozen we iets in de veenstreek. Exloërkijl leek wel wat met waterpartijen in het bos. Het bleek een jong bos te zijn rond visvijvers en in het noordelijk deel een heischraal graslandje. Over twee kilometerhokken verdeeld vonden we 90 soorten waarbij twee Rode Lijst-soorten. De Kogelhoutskoolzwam viel aanvankelijk helemaal niet op; gewoon donkere bobbels op een dode stam. Bij het doorbreken bleek dadelijk wat het voorstelde: fraaie lichte zones in pekwart weefsel.

Om nog een leeg kilometerhok te vullen werd daarna een rommelig bosje bezocht tussen een weg en akkerland. Worstelend door Bramen en Brandnetels vonden we daar 35 soorten. Niets bijzonders. Vlak voor het afscheid werd op de brink in Odoorn nog een bundel Spoelvoetcollybias aangetroffen aan de voet van één van de oude eiken aldaar. Deze in Drenthe zeldzame soort heeft een zeer opvallend smal toelopende steelvoet waarmee die parasiteert op de wortels van oude bomen. Het totaal op die dag kwam op 105 soorten.

Bijzondere vondsten:

Kogelhoutskoolzwam	KW	<i>Daldinia concentrica</i>
Bleke harpoenzwam	KW	<i>Hohenbuehelia mastrucata</i>
Elzeschorsbreker	*	<i>Vuilleminia alni</i>

11 oktober. Kleine Startbaan bij Havelte

Het was aardig mooi weer geweest en ook de dag zelf leek wel zomers. Dat is fijn als je naar buiten wilt, maar zou er wel wat staan? Er kwamen acht deelnemers waarbij drie avontuurlijke, leergierige dames. Het doel was het geadopteerde terrein van dit jaar, de Kleine Startbaan bij Havelte. Vanaf de parkeerplaats bij de visvijver van Het Schier was het wel een eindje lopen en onderweg vonden we al het een en ander. Eef verwachtte meer, en brandend van nieuwsgierigheid had hij al een ruime voorsprong genomen, ons ijverig in de droge heide zoekend een beetje verweesd achterlatend. Rob was al een tijdje druk met foto's nemen... Op een gegeven moment kwam Eef opgewonden en druk gebarend terug: of we niet een beetje op konden schieten want dààr was het. Dààr stonden de soorten die hij verwachtte.

Schouderophalend zijn we hem op afstand gevolgd maar onze scepsis was gauw over. Het was inderdaad bijzonder; de ene na de andere bijzondere Satijnzwam stak het kopje omhoog. Zelfs een Rozevoetsatijnzwam (ernstig bedreigd) was van de partij. En dat was voor dit jaar nog maar het begin! Het totaal kwam die dag op 174 soorten waaronder 12 Rode Lijst-soorten! Zie verder het artikel over de Kleine Startbaan elders in deze Nieuwsbrief.

25 oktober. Dieverzand.

Het programma vermeldde: 'bijkomen op de brink in Diever', zodat de organisator op twee plaatsen tegelijk moest zijn. Meestal zijn mycologen op afstand herkenbaar zodat we

toch compleet konden vertrekken (7 personen). Ergens ten noorden van het dorp is een kleine zandverstuiving, omgeven door bos. Meestal vind je daar schrale plekjes zoals er vroeger veel waren. Die verwachting klopte. Onder de vrijstaande dennen vonden we o.a. Hanekam, Echte tolzswam, Jodoformgordijnzwam, Koeieboleet, Bruine ringboleet en Okerkleurige vezeltruffel.

Daarna maakten we een lange wandeling door boswachterij Smilde met veel over- en weer geroep. In het fraai ontwikkelde Kraaiheide-Dennenbos zagen we kenmerkende soorten als de vroeger algemene, thans bedreigde Appellussula, de Zilversteelsatijnzwam en op een liggende dennenzwam mooie toefen van de zeldzame Bundelchloormycena. Ergens achterin het bosvak lag een slootje met een paar zieltoegende wilgjes. Daar vonden we zowaar wat broekbos-elementen, zoals de Stinksatijnzwam en twee Koraalzwammen uit het geslacht Clavulina, waarbij de bedreigde Rimpelige koraalzwam.

Een deel van het dennenbos was gedund en her en der lagen verse takken verspreid. Ik was als altijd op zoek naar korstjes en vond na veel speuren een dode tak die lang boven in de kroon had gehangen. En daarop zat de Roze denneschorszwam, een soort die als zeldzaam te boek staat maar misschien niet zo schaars is omdat zijn karakteristieke milieu boven in oude dennen slecht bereikbaar is. Op een dood sparrenstammetje zat de Sparrekorstzwam; ook een soort die minder zeldzaam lijkt dan tot voor kort werd aangenomen. Bij de korstvormige soorten werd thuis bij microscopische studie een soort aangetroffen die nieuw bleek te zijn voor Nederland, namelijk *Hypochnicium subillaqueatum*. Het was dus een succesvolle dag. De totaalscore was 173 soorten waaronder 15 Rode Lijst-soorten.

Bijzondere vondsten:

Rimpelige koraalzwam	BE	Clavulina rugosa
Echte tolzswam	BE	Coltricia perennis ss. str.
Rode plakkaatzwam	BE	Meruliopsis taxicola
Sparrestinktaailing	BE	Micromphale perforans
Appellussula	BE	Russula paludosa
Hanekam	KW	Cantharellus cibarius
Jodoformgordijnzwam	KW	Cortinarius obtusus ss. str.
Brandplekbundelzwam	KW	Pholiota highlandensis
Gele ringboleet	KW	Suillus grevillei
Sparrekorstzwam	*	Amylostereum chailletii
	*	Hypochnicium subillaqueatum
Oranje zwameter	*	Hypomyces aurantius
Bundelchloormycena	*	Mycena stipata
Roze denneschorszwam	*	Peniophora pini
Witwollige dennezwam	BE	Skeletocutis amorpha
Okerkleurige vezeltruffel	BE	Rhizopogon luteolus
Zilversteelsatijnzwam	KW	Entoloma turbidum
Bruine ringboleet	KW	Suillus luteus
Berkeridderzwam	KW	Tricholoma fulvum
Viltige maggizwam	KW	Lactarius helvus

8 november. Kleine Startbaan bij Havelte

Als laatste excursie stond weer de Kleine Startbaan van Havelte op de planning. Was het al niet wat laat in het seizoen? Dit keer kwamen er vijf personen. Zeer direct koerste de club richting plaatselijk paddestoelenparadijs. Daar aangekomen werden minder Satijnzwammen verzameld dan op 11 oktober. Wel leverde het bezoek Wasplaten en Ridderzwammen op. Na het open veld werd ook een dennenbos met een stuifzandje iets noordelijker bezocht. Totaal werden 140 soorten verzameld waarvan maar liefst 19 Rode Lijst-soorten; een waardige afsluiting! Zie verder het artikel over de Kleine Startbaan elders in deze Nieuwsbrief.

